A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2019. október 9.*

„Előzetes döntéshozatal – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – 593/2008/EK rendelet – A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jog – 14. cikk – Követelések engedményezése – Harmadik személyekkel szembeni joghatások”

A C-548/18. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Saarländisches Oberlandesgericht (Saar-vidéki regionális felsőbíróság, Németország) a Bírósághoz 2018. augusztus 23-án érkezett, 2018. augusztus 8-i határozatával terjesztett elő

a **BGL BNP Paribas SA**

és

a **TeamBank AG Nürnberg**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot (tanácselnök), R. Silva de Lapuerta, a Bíróság elnökhelyettese, C. Toader (előadó), L. Bay Larsen és M. Safjan bírák,

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a TeamBank AG Nürnberg képviseletében C. Hecken Rechtsanwältin,

– a német kormány képviseletében M. Hellmann, U. Bartl és T. Henze, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, J. Vláčil és A. Kasalická, meghatalmazotti minőségben,

– a holland kormány képviseletében M. K. Bulterman és J. M. Hoogveld, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

– az Európai Bizottság képviseletében M. Heller és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma I” rendelet) (HL 2008. L 177., 6. o.; helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o., a továbbiakban: „Róma I” rendelet) 14. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a BGL BNP Paribas SA (a továbbiakban: BNP) luxemburgi székhelyű bank és a TeamBank AG Nürnberg (a továbbiakban: TeamBank) németországi székhelyű bank között, e két intézmény egyik adósának vagyonkezelője által egy német bíróságnál letétbe helyezett pénzösszeg kiadása tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A Római Egyezmény

3 A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, Rómában, 1980. június 19-én aláírásra megnyitott egyezmény (HL 1980. L 266., 1. o.; kihirdette: a 2006. évi XXVIII. törvény; a továbbiakban: Római Egyezmény) „Követelés engedményezése” című 12. cikke kimondja:

„(1) Harmadik személlyel (»a kötelezett«) szembeni követelés engedményezése alapján az engedményező és az engedményes kölcsönös kötelezettségeire azon jog az irányadó, amely ezen egyezmény alapján az engedményező és az engedményes közötti szerződésre alkalmazandó.

(2) Az engedményezéssel kapcsolatos követelésre irányadó jog határozza meg annak átruházhatóságát, az engedményes és a kötelezett közötti jogviszonyt, azon feltételeket, amelyek alapján az engedményezésre a kötelezettel szemben hivatkozni lehet, és a kötelezett teljesítésének a kötelem alól mentesítő hatását.”

A „Róma I” rendelet

4 A „Róma I” rendelet a Római Egyezmény helyébe lépett. E rendelet (38) preambulumbekezdése kimondja:

„A követelések engedményezésével összefüggésben a »viszony« kifejezésnek világossá kell tennie, hogy a 14. cikk (1) bekezdése az engedményezés tulajdonjogi szempontjaira is alkalmazandó az engedményező és az engedményes közötti jogviszonyban azon jogrendszerekben, ahol az ilyen szempontokat a kötelmi jogiaktól elkülönítetten kezelik. A »viszony« szó ugyanakkor nem értelmezhető úgy, mint amely az engedményező és az engedményes közötti bármilyen lehetséges kapcsolatra utal. Különösen, nem foglalhat magában a követelések engedményezésére, valamint jogok és kötelezettségek

szerződéses átruházására vonatkozó előzetes kérdéseket. A kifejezés kizárólag azon szempontok vonatkozásában alkalmazandó, amelyek a követelések szóban forgó engedményezésével vagy jogok és kötelezettségek szóban forgó szerződéses átruházásával függnek közvetlenül össze."

5 Az említett rendelet „Követelés átruházása (engedményezés)" című 14. cikke szerint:

„(1) Harmadik személlyel (»a kötelezett«) szembeni követelés engedményezése vagy jogok és kötelezettségek szerződéses átruházása alapján az engedményező és az engedményes, valamint az átruházó és a jogot szerző közötti jogviszonyra az a jog irányadó, amely e rendelet értelmében a közöttük fennálló szerződésre alkalmazandó.

(2) A követelés átruházhatóságát, az engedményes vagy az átruházó és a kötelezett közötti jogviszonyt, azokat a feltételeket, amelyek alapján az engedményezésre vagy átruházásra a kötelezettel szemben hivatkozni lehet, valamint azt, hogy a kötelezett szabadult-e a kötelemből, az engedményezett vagy átruházott követelésre irányadó jog alapján kell megítélni.

(3) Az engedményezés e cikk szerinti fogalma magában foglalja a követelések valódi átruházását, a követelések biztosítéki célú átruházását, illetve elzálogosítását vagy más, biztosítéki joggal való megterhelését."

6 Ugyanezen rendelet 27. cikkének (2) bekezdése előírja:

„2010. június 17-ig [az Európai] Bizottság jelentést terjeszt elő az Európai Parlament, [az Európai Unió Tanácsa] és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság számára a követelések átruházásának vagy engedményezésének harmadik személyekkel szembeni érvényesíthetőségéről, valamint az átruházott vagy engedményezett követelésnek egy harmadik személy jogával szembeni elsőbbségének kérdéséről. Adott esetben a jelentéshez csatolják a rendelet módosítására irányuló javaslatokat és a bevezetett rendelkezések hatásvizsgálatát."

Az 1215/2012/EU rendelet

7 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU rendelet (HL 2012. L 351., 1. o.) 26. cikkének (1) bekezdése értelmében: „[e] rendelet egyéb rendelkezései alapján fennálló joghatóságtól eltekintve, valamely tagállamnak az a bírósága rendelkezik joghatósággal, amely előtt az alperes perbe bocsátkozik".

A német jog

A BGB

8 A Bürgerliches Gesetzbuch (német polgári törvénykönyv, a továbbiakban: BGB) 398. §-a értelmében:

„A jogosult a követelését harmadik személlyel kötött szerződés útján átruházhatja (engedményezés). A szerződés megkötésével az új hitelező a korábbi hitelező helyébe lép."

9 A BGB „Jogalap nélküli gazdagodás" című 812. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „aki harmadik személy rovására e harmadik személy szolgáltatása révén vagy más módon jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni".

Az EGBGB

10 Az Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (a polgári törvénykönyv bevezetéséről szóló törvény, a továbbiakban: EGBGB) 33. §-ának a 2009. június 25-i Gesetz zur Anpassung der Vorschriften des Internationalen Privatrechts an die Verordnung (EG) Nr. 593/2008 (a nemzetközi magánjognak a [„Róma I”] rendelethez való igazításáról szóló törvény) (BGBl. 2009. I, 1574. o.) 1. §-ának 2009. december 17-i hatálybalépéséig hatályos változata kimondta:

„(1) A követelés engedményezése esetén a régi és az új hitelező között fennálló kötelezettségekre a közöttük létrejött szerződésre irányadó jog alkalmazandó.

(2) Az engedményezéssel kapcsolatos követelésre irányadó jog határozza meg annak átruházhatóságát, az engedményes és a kötelezett közötti jogviszonyt, azon feltételeket, amelyek alapján az engedményezésre a kötelezettel szemben hivatkozni lehet, és a kötelezett teljesítésének a kötelem alól mentesítő hatását”

11 Az EGBGB 33. §-át a nemzetközi magánjognak a [„Róma I”] rendelethez való igazításáról szóló törvény hatályon kívül helyezte.

A luxemburgi jog

12 A polgári törvénykönyv alapeljárásra alkalmazandó változata 1690. cikkének (1) bekezdése szerint „a követelés engedményezésének a kötelezett értesítésének hiányában harmadik személyekkel szemben nincsen joghatása”.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

13 A TeamBank és egy németországi lakóhellyel rendelkező, Luxemburgban tisztviselői állást betöltő luxemburgi állampolgár (a továbbiakban: adós), 2011. március 29–én kölcsönszerződést kötött, amelyre a német jog alkalmazandó, és amelynek biztosítéka azon jelenlegi és jövőbeli bérkövetelések, valamint nyugdíjjogosultságok lefoglalható részének engedményezése, amelyekkel az adós a luxemburgi munkáltatójával szemben rendelkezik. Az említett munkáltatót nem tájékoztatták ezen engedményezésről.

14 2011. június 15-én az adós egy másik kölcsönszerződést kötött a BNP-vel. E második szerződés az adósnak a luxemburgi munkáltatójával szemben fennálló ugyanazon követeléseire vonatkozó engedményezésről rendelkezett. A BNP 2012. szeptember 20-i ajánlott levelében, a kölcsönszerződésekre alkalmazandó luxemburgi joggal összhangban tájékoztatta az említett munkáltatót ezen átruházásról.

15 Az Amtsgericht Saarbrücken (saarbrückeni helyi bíróság, Németország) 2014. február 5-i határozatával fizetésképtelenségi eljárást indított az adós ellen. Ennek keretében a kirendelt vagyonkezelő az adós luxemburgi munkáltatójától 13 901,64 euró összegben kézhez kapta az adós munkabérének egy részét, és ezt az összeget az Amtsgericht Merzig (merzigi helyi bíróság, Németország) előtt letétbe helyezte. A vagyonkezelő ezt a letétbe helyezést az említett összeg hitelezőjének személyazonosságával kapcsolatos bizonytalansággal indokolta, mivel az alapeljárásban részt vevő mindkét fél kielégítési jogot érvényesített, a TeamBank egy 71 091,54 euró összegű követelés, a BNP pedig egy 31 942,95 euró összegű követelés tekintetében.

16 A TeamBank keresetet, a BNP pedig viszontkeresetet nyújtott be a Landgericht Saarbrücken (saarbrückeni regionális bíróság, Németország) előtt a teljes, 13 901,64 eurós letétbe helyezett összeg kiadása érdekében. E bíróság helyt adott a TeamBank keresetének, és elutasította a BNP viszontkeresetét.

17 A BNP fellebbezést nyújtott be a Landgericht Saarbrücken (saarbrückeni regionális bíróság) határozatával szemben a kérdést előterjesztő bíróság előtt, azzal érvelve, hogy bár a TeamBank javára történő engedményezésre az ő javára történő engedményezést megelőzően került sor, ezen első engedményezésről a luxemburgi munkáltatót nem értesítették. Márpedig az említett engedményezésre alkalmazandó luxemburgi jog értelmében ez az értesítés a követelések engedményezésének érvényességi feltétele, és ezért az első engedményezés nem vált ki joghatásokat. Csak a második, a BNP javára történő engedményezés kapcsán került sor szabályszerű értesítésre, és ezért csak a BNP kérheti a letétbe helyezett 13 901,64 eurós összeg egészének kiadását.

18 A kérdést előterjesztő bíróság azt követően, hogy a 1215/2012 rendelet 26. cikke alapján megállapította joghatóságát, rámutat, hogy az alapeljárásban részt vevő felek kérelmeiket a BGB 812. §-a (1) bekezdésének rendelkezéseire alapozzák, amelyek a jogalap nélküli gazdagodásra vonatkoznak.

19 E bíróság többek között arra keresi a választ, hogy a „Róma I” rendeletet lehet-e úgy értelmezni, hogy az többszörös engedményezés esetén meghatározza a valamely követelés engedményezésének harmadik személyekkel szembeni joghatásaira alkalmazandó jogot annak érdekében, hogy e követelés jogosultját meg lehessen határozni.

20 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy e kérdés kapcsán a német jogtudomány megosztott. Egyes szerzők szerint az említett rendelet 14. cikkének (1) és (2) bekezdéséből eredő szabály kimerítő jellegű, és az az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira is vonatkozik. Mások szerint a szabályozási hézag szándékosan áll fenn.

21 Egyébiránt e bíróság rámutat arra, hogy a német jogszabályokban foglalt kollíziós szabályok alkalmazását megnehezíti az EGBGB 33. §-ának a nemzetközi magánjognak a [„Róma I”] rendelethez való igazításáról szóló törvénnyel való hatályon kívül helyezése.

22 E körülmények között a Saarländisches Oberlandesgericht (Saar-vidéki regionális felsőbíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Alkalmazható–e a [»Róma I«] rendelet 14. cikke többszörös engedményezésnél a harmadik személyekkel szembeni joghatásokra?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén: melyik jog hatálya alá tartoznak ebben az esetben a harmadik személyekkel szembeni joghatások?

3) Az első kérdésre adandó nemleges válasz esetén: alkalmazható-e ez a rendelkezés értelemszerűen?

4) A harmadik kérdésre adandó igenlő válasz esetén: melyik jog hatálya alá tartoznak ebben az esetben a harmadik személyekkel szembeni joghatások?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

23 Négy kérdésével, amelyeket indokolt együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a „Róma I” rendelet 14. cikkét úgy kell–e értelmezni, hogy az egyetlen követelés egyetlen hitelező által egymást követő engedményesek részére történő többszörös engedményezése esetén közvetlenül vagy analógia útján megjelöli az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira vonatkozóan alkalmazandó jogot.

24 Először is meg kell állapítani, hogy a „Róma I” rendelet 14. cikke a Római Egyezmény 12. cikkének helyébe lépett, amely nem szabályozta az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásait (lásd ebben az értelemben: Mario Giuliano, a milánói egyetem professzora és Paul Lagarde, a Paris I egyetem professzora: Jelentés a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló egyezményről, HL 1980. C 282., 1. o.).

25 Ezt követően valamely uniós jogi rendelkezés értelmezését illetően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően nemcsak annak szövegét, hanem szövegkörnyezetét, valamint azon jogi aktus céljait is figyelembe kell venni, amelynek az a részét képezi. Valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése szempontjából annak keletkezése is relevánsnak bizonyulhat (2018. december 10-i Wightman és társai ítélet, C-621/18, EU:C:2018:999, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Először is meg kell vizsgálni, hogy a „Róma I” rendelet 14. cikkének szövege szerint ez a cikk kifejezetten megjelöli-e többszörös átruházás esetén az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira alkalmazandó jogot.

27 Amint az magából a címéből („Követelés átruházása [engedményezés]”) is kitűnik, e rendelet 14. cikke a határokon átnyúló engedményezés különböző vonatkozásait szabályozó kollíziós szabályokat állapít meg.

28 Egyrészt az említett rendelet 14. cikkének (1) bekezdése szerint az engedményező és az engedményes közötti, az adóssal szemben fennálló követelésre vonatkozó jogviszonyokat az a jog szabályozza, amely ugyanezen rendelet értelmében a közöttük létrejött szerződésre irányadó.

29 Másrészt a „Róma I” rendelet 14. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a követelés átruházhatóságát, az engedményes és a kötelezett közötti jogviszonyt, azokat a feltételeket, amelyek alapján az engedményezésre a kötelezettel szemben hivatkozni lehet, valamint azt, hogy a kötelezett a teljesítés folytán szabadult-e a kötelemből, az engedményezett követelésre irányadó jog alapján kell megítélni.

30 Végül a „Róma I” rendelet 14. cikkének (3) bekezdése alapján az „engedményezés” e cikk szerinti fogalma magában foglalja a követelések valódi átruházását, a követelések biztosítéki célú átruházását, illetve elzálogosítását vagy más, biztosítéki joggal való megterhelését.

31 Ebből az következik, hogy a „Róma I” rendelet 14. cikkének szövege nem utal az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira.

32 Ami azt az összefüggést illeti, amelybe a „Róma I” rendelet 14. cikke illeszkedik, e rendelet (38) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a követelés engedményezésének „előzetes kérdései”, mint például az ugyanazon követelés többszörös engedményezés keretében történő korábbi engedményezése, még ha az engedményezés „tulajdonjogi szempontjait” is jeleníthetik meg, nem tartoznak az engedményező és az engedményes közötti „viszony” az említett rendelet 14. cikkének (1) bekezdése értelmében vett fogalmába. Az említett preambulumbekezdés pontosítja, hogy a „viszony” kifejezés kizárólag azon szempontok vonatkozásában alkalmazandó, amelyek közvetlenül összefüggnek a követelések szóban forgó engedményezésével.

33 A „Róma I” rendelet 14. cikkének keletkezését illetően meg kell állapítani, hogy bár a Bizottságnak a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre vonatkozó javaslata („Róma I”) (COM(2005) 650 végleges) 13. cikkének (3) bekezdésében előírta, hogy a követelés engedményezésének harmadik személyekkel szembeni joghatásait annak az országnak a joga szabályozza, amelyben az engedményezőnek az engedményezéskor vagy az átruházáskor szokásos tartózkodási helye van, e javaslatot a Tanácson belüli tárgyalások során nem fogadták el.

34 Ezenkívül a „Róma I” rendelet 27. cikkének (2) bekezdése azt a kötelezettséget írja elő a Bizottság számára, hogy jelentést terjesszen elő „a követelések átruházásának vagy engedményezésének harmadik személyekkel szembeni érvényesíthetőségéről”, valamint adott esetben nyújtsa be „a [»Róma I« rendelet] módosítására irányuló javaslatokat és a bevezetett rendelkezések hatásvizsgálatát”.

35 A Bizottság 2016. szeptember 29-én nyújtotta be az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság részére az említett jelentést (COM(2016) 626 final), amelyből az következik, hogy nincsenek olyan egységes kollíziós szabályok, amelyek szabályoznák az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásait, és hogy nem szükséges, hogy az uniós jogalkotó azokat megállapítsa.

36 2018. március 12–én a Bizottság benyújtotta a követelések engedményezésének harmadik felekre kifejtett hatásaira alkalmazandó jogról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre vonatkozó javaslatot (COM(2018) 96 final), amelyből kitűnik, hogy az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásait főszabály szerint azon ország joga szabályozhatja, ahol az engedményező szokásos tartózkodási helye található.

37 Ebből következően tehát az uniós jog jelenlegi állapotában az a körülmény, hogy nem állnak rendelkezésre az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira kifejezetten vonatkozó kollíziós szabályok, az uniós jogalkotó döntésének eredménye.

38 A fenti megfontolások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a „Róma I” rendelet 14. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az valamely követelés egyetlen hitelező által egymást követő engedményesek részére történő többszörös engedményezése esetén nem jelöli meg közvetlenül vagy analógia útján az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira vonatkozóan alkalmazandó jogot.

A költségekről

39 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma I” rendelet) 14. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az valamely követelés egyetlen hitelező által egymást követő engedményesek részére történő többszörös engedményezése esetén nem jelöli meg közvetlenül vagy analógia útján az engedményezés harmadik személyekkel szembeni joghatásaira vonatkozóan alkalmazandó jogot.

Aláírások